

SERMO XXXIV.

De Pascha XIV ad Neophytos.

Sermo hic magni momenti, et nulla ratione sancto Augustino abnegandus. Eruitur e Cod. Cass. XII, fol. 152. Ejus locus post præcedentem cum numero de Pascha XIX.

SYNOPSIS.

I. Disputationem de Sacramentis jamdudum promissam B. Augustinus neophytorum gratia incipit. II. Sacrificium novæ legis in locum hostiarum antiquarum venit. III. De sacramento Corporis et Sanguinis Christi dicturus, docet animas attractione divina indigere. IV. Christus est panis vivus, et panis vitæ. V. Christo proponenti Corpus suum in cibum, et Sanguinem in potum ad procurandam animæ vitam æternam credendum est. VI. Pluribus satisficit quæstionibus, et primo ad monstrandum hujus materiæ opportunitatem, Baptismi materia in comparationem adducitur et fusius explicatur. VII. Panis et vinum in signum unionis inter fideles, ad sacramentum a Christo adoptata sunt. VIII. Christus in sacramento dat vere Corpus et Sanguinem suum, sub specie tamen panis et vini, ne fastidium aut repugnantiam excitet. IX. Christo gratiæ agendæ pro dono Corporis sui, fidesque simul adhibenda, cum tam potens sit vinum in Sanguinem suum, quam aquam in vinum convertere. X. Nullus ergo peccator ad sacramentum accedat, quin fuerit prius Deo reconciliatus.

I. NEOPHYTIS debita informatione constringimur ne amplius disputationem¹, quam de sacramentis spondimus, differamus. Equidem, Dilectissimi, magnum disputatio-

¹ De disputatione sacramentorum vide Sermonem CCXXVII.

nis istius pondus declinare mediocritati nostræ tutissimum putaremus, nisi e contrario periculum gravius instaret, si per desidiam ac neglectum sacerdotalis officii, rudimenta infantilis adhuc ignorantiae deserantur. Itaque prout Dominus humilitatis nostræ sensibus dignatus fuerit infundere de sacramentorum ac sacrificiorum inenarrabili bono disputare conabimur. Offerant pro me preces vota credentium; offerant agnoscendæ veritatis desiderium corda dubitantium.

II. Audistis, Dilectissimi, prophetæ Malachiæ oraculo, veteris illius populi sacrificia voce Dei reprobata¹, cum dicit: « Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus, et » sacrificium non accipiam de manu vestra (a). » Et quomodo homo consecrabitur Deo, si sacrificia tollantur, cum utique, ubi sacra desunt, sacrilegia succedant? Audi quid idem Propheta sub Dei voce subjungat: « Quoniam » a solis, inquit, ortu, usque ad occasum clarificabitur » nomen meum inter gentes, et in omni loco sacrificabitur et offeretur nomini meo oblatio munda (b). » Non ergo tolluntur sacrificia, sed sacrificia cruenta tolluntur. Unius siquidem populi reprobatur hostia, et a solis ortu usque ad occasum oblatio inter gentes munda suscipitur. Longum est nunc ostendere illam legis victimam in agno illo immaculati velleris et anniculæ perfectionis, Christi imaginem prætulisse, multaque alia, quibus nihil aliud quam sacramenta dominicæ passionis continentur.

III. Transeundum est ad Evangelia, et id agendum, ut qui recenti baptismo ex aqua et Spiritu, æternæ vitæ principia sumpserunt, Corpore et Sanguine Domini Salvatoris vitam se possidere non dubitent. Audite ergo, Dilectissimi, auribus obedientibus, nec speretis quemquam

(a) Malach. I, 10, 11. — (b) Ibid.

¹ Vide Enarrat. in Psal. cvi, n. 13.

a me ad Christum trahi posse, quem Christus ad Patrem, aut quem ad Christum Pater¹ non attraxerit, qui dixit: « Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, » traxerit eum (a): » traxerit, inquit, non invitum ac potestate, sed amantem, desiderio et charitate. Trahit enim, Dilectissimi, non minus interdum voluptas aliqua vel necessitas². Habet anima delectamentum suum quo trahitur; habet Christi dilectio vinculum, quo qui illigantur criminibus, absolvuntur, et innocentiae merito usque ad Patrem pertrahuntur. Ergo quem diligis sequeris, et ab eo, quem avide sequeris, quodam modo traheris. Sic ergo ad Christum Pater, sic ad Patrem Christus dilectores suos pertrahit. Tantum est ut ei, quem diligis, illum propheticum dicas: « Ego autem non laboravi sequens post » te (b); » id est, in eis, quæ ad vitam pertinent, non laboravi curiositate inquirendi, sed requievi sequens securitate credendi.

IV. Tunc audies libens et³ gaudens salutem tuam et vitam tuam, dicente Christo⁴: « Ego sum panis vitæ (c). » Est enim vere panis vitæ, sed eis qui fide vivunt, sicut scriptum est: « Justus autem ex fide vivit (d). » Audi ergo et crede dicenti: « Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi (e). » Inde ergo panis est, et ideo panis vivus est, quia de cælo descendit, ut quia per peccatum mors regnabat in terris, per panem vivum vita vivat et viveret e cælis. Magna siquidem subtilitas discretionis est inter panem

(a) Joan. vi, 44. — (b) Isaï. xl, 31. — (c) Joan. v, 35. — (d) Rom. i, 17. — (e) Joan. vi, 51.

¹ Codex male *Christum ad Patrem... ad Christum Patrem*. Vide Tract. in Joan. xxvi, n. 4 et seqq. et Serm. cxxxii, n. 2. — ² Id. *voluptatem aliquam vel necessitatem*. Necessitatem intellige non absolutam, sed fortem aliquam et quæ difficile vinci possit attractionem. — ³ Codex: *Audiens et libens gaudens*, evidenter male. — ⁴ Vide Serm. sive Tract. in Joan. xxvi, n. 11. — ⁵ Sic Codex; forte *vita vivat, et veniat e cælis*.

vivum et panem vitæ; et talis quantum puto, ut panis vivus vitam habeat, panis autem vitæ vitam sumentibus afferre videatur. Denique hoc ipse subjungit. Nam cum dixisset: « Ego sum panis vivus qui de cælo descendi, » addidit: « Si quis manducaverit de hoc pane, » vivet in æternum (a), » ut æternam vitam, quam in se habebat, his qui se sumpturi essent, attulisse videatur.

V. Hic jam subjungitur illud, de quo Judæis litigandi inter se invicem causa consurgit, quod ait: « Panis, quem » ego dabo, caro mea est pro hujus mundi vita (b). » Hinc enim ille laboriosus atque difficilis dormitantium et oscitantium in fide tepor⁴ nascitur, eorum videlicet, qui prius volunt intelligere quam credere; cum eis se opponat justo iudicio manus divinæ majestatis, quæ scriptis suæ legis inseruit: « Nisi credideritis, non intelligetis (c). » Credendum est enim, ut possit intelligi, quidquid Salvator noster docuit aut tradidit; quia credentem præmium intelligendi, non credentem error ignorantiae consequitur. « Panis, inquit, » quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. » Non est hinc litigandum, quod Judæi, audita inter se hac voce, fecerunt; sed credendum, quia Discipuli hunc cibum vitæ credendo meruerunt. Nemo dicat id quod Judæos dixisse Evangelista commemorat: « Quomodo potest » hic Carnem suam dare nobis ad manducandum (d). » Audiatur potius, et cum tremore audiat: « Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, et biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis (e). » Ergo sicut creditis Evangelium: » Nisi quis renatus fuerit ex aqua » et Spiritu (f), » et renasci, credendo, meruistis; in eodem Evangelio creditis: « Nisi manducaveritis Carnem

(a) Joan. vi, 51-58. — (b) Ibid. 51. — (c) Isaï. vii, 9. — (d) Joan. vi, 52. — (e) Ibid. 53. — (f) Id. iii, 5.

⁴ Cod. habet *typor*.

» Filii hominis et biberitis ejus Sanguinem, non habebitis
 » vitam in vobis. » Sed ne forte crederemus, Dilectissimi,
 hæc ad præsentem vitam esse referenda, et putaremus
 Christi Corpore absoluto a conditione communis istius
 mortis¹, qua anima a carne dirimitur, significanter addit,
 et dicit: « Et ego resuscitabo eum in novissimo die(a): »
 ut sacramenta Corporis et Sanguinis Domini ad æternam
 vitam intelligeremus esse referenda. Ergo sicut vita cor-
 poris anima est, ita animæ vita Deus est. Panis ergo
 animæ Christus est, sed non nisi illius animæ quam fides
 pascit. Cum scandalizaret plurimos, non solum ex Judæis,
 verumetiam ex Discipulis, aliquos post verba sacramen-
 torum recessisse ab eo Evangelista commemorat; adeo
 ut ipse post hæc Apostolis diceret: « Numquid et vos
 » vultis abire(b)? » Et respondeamus nos cum Petro
 apostolo: « Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ
 » habes; et nos credimus et cognovimus, quia tu es Chris-
 » tus, Filius Dei(c). » Ergo quisquis agnovit Christum
 esse Filium Dei, plena fide æternæ vitæ verba suscipiat.
 « Audi, inquit Propheta, audi, Israël, et tace(d). » Et
 alibi: « Audite et auribus percipite, et nolite vos extol-
 » lere, quia Dominus locutus est(e); » quid aliud ad-
 monens, quam ne quis extollatur opinionibus, cum se
 potius disputationibus debeat applicare divinis? sic ordi-
 navit Creator tuus; sic voluit Redemptor tuus. « Num-
 » quid dicit figmentum ei qui se finxit: Quid me finxisti
 » sic(f)? »

VI. Sed tamen permittamus ut aliquem quærendi locum
 habeat terrena sapientia. Quid est, in quo displicere in
 mysteriis suis possit Christus, qui est æterna Sapientia?

(a) Joan. vi, 40, 54. — (b) Ibid. 67. — (c) Ibid. 68, 69. — (d) Eccli.
 xxxii, 9. — (e) Jer. xiii, 15. — (f) Rom. ix, 20.

¹ Sic Cod. forte *corpus absolutum*. Vide Tract. in Joan. xxvi, n. 12.

Panis vitæ est fidelibus suis. Numquid displicet quod vult
 ex se ipso pascere quos per se redemit? ad ipsam primitus
 originem fidelium revertamur. Ex aqua et Spiritu renas-
 cimur. Jam hoc ipsum, quod renascimur, quam investi-
 gabile, quam incomprehensibile est, nisi fide compre-
 hendatur! Ex aqua et Spiritu renasci oportuit qui
 renascebantur in Spiritu, ut a sancto Spiritu originem
 traheret procreatio spiritualis. Sed forte aliquis quærit:
 Quare ex aqua? Hoc ipsum fortasse quæreret, si bap-
 tismatis mysterium alia quacumque materia constare voluis-
 set. Sed si discutere dispositionem divinam licet, quid
 tam purum aut simplex ad reparationem nostram Spiritui
 sancto quam aqua potuit adjungi? de qua in principio
 statim scriptum est: « Spiritus Dei ferebatur super
 » aquas(a). » Revexit ergo libens ad salutem nostram
 Spiritus suam sedem. Quam multas autem in hac regene-
 ratione species aqua continet! Primum quod mortificare
 et quasi abscondere a sæculo videtur, tegere et consepe-
 lire per baptismum quoscumque submergit. Deinde, post
 modum emergendo, quasi nascitur, qui mersus sub Tri-
 nitatis confessione concipitur, et quasi utero fontis abscon-
 ditur ab aqua; in lucem¹ prodit, ut purificationem quam
 in corpora aquæ exercet elementum, etiam in animas,
 cooperante Spiritu, merito confessionis usurpet; et suc-
 cedit unctio magnæ ac propheticæ dignitatis, quæ² cum
 suavi fragrantia, consecrata a Christo, infantium inno-
 centium capita perfundit; omnes sub Christo capite, in
 regeneratione consecrat, ac Prophetas et reges facit³
 quoscumque perfundit. (Reges quidem⁴,) quia se ipsos
 regere, et vitis incipiunt imperare; Prophetas autem,

(a) Gen. 1, 2.

¹ Codex per errorem manifestum hæc rem. — ² Id. male quem. — ³ Id.
 faciat. — ⁴ Desiderantur evidenter addenda verba *reges quidem*

quia et in præterito quæ gesta sunt fide conspiciunt, et in futurum, æternitatis beatitudinem quam credunt annuntiant. Ergo si placuit materia qua nascimur, multo magis oportet ut placeat illa qua vivimus. Prius quod sacramentum Corporis sui panem esse voluit, quod dignius vita. Deinde quod quos in membra sua (numeravit)¹ vivere cibo sui Corporis voluit, ne quod membrum alia forsitan membra despiceret, cum extra corpus esset, nisi cum membris omnibus conveniret.

VII. Ipsa tamen attendamus elementa, quæ in Corpus ac Sanguinem suum voluit consecrari. Panis et vinum sunt². Considerate, Dilectissimi³, ex quam multis granis panis conficitur, ex quam multis acinis vinum fluit, et videte si non ille apostolicus sermo completur qui dicit: « Multi » unum corpus sumus (a). » Sic ergo et nos oportet sub torculari et mola ecclesiasticæ disciplinæ in unum corporari atque confluere, ut secerni, fide consociante, non liceat. Videte, Dilectissimi, utrum vere corpus sit quod in Christi Corpus solemnè invocatione conficitur, cum in uno corpore nullam differentiam sciat Dominus a servo, humilis a regno, pauper a divite; ubi personarum discrimen fidei fervor excludit; ubi infirma grana cum maximis, inflatione, follibus fidei conflabuntur. Merito ergo Dominus hoc genus oblationis elegit, quod Corporis et Sanguinis sui dignitate donaret, consecrans nobis sacrificium, quo nihil aliud quam pax et unitas commendatur. Quæ enim tanta, quanta in farina tritici granis, aut in vino uvarum acinis potest esse concordia idonea? Hæc plane materia est, quam Christus, qui pacis auctor est, in suum corpus assumpsit⁴. Voluit autem nos hoc sacrificium

(a) Rom. xii, 6.

¹ In Cod. deest vox *numeravit*. — ² Codex male *est*. — ³ Vide Tract. xxvi in Joan. n. 17, Serm. cclxxxii, n. 7, et cccxxvii. — ⁴ Codex *perperam assumeret*.

continere, ut dum has hostias pacis offerimus, assiduo¹ ac plane jungi ad cultum suum redemptionis nostræ commemoratione censeamur, nec jam amplius in superstitiones varias defluamus, qui sub uno capite unius corporis membra censemur.

VIII. Non in his sanctis ac dignis Deo sacris nitorem hostiarum fœda ventris ingluvies (et) indigesta cruditas, aut crapula turpis exaltat. Gustu imbuimur, mente satiamur. In exiguo sui Corporis frusto totus a singulis Christus excipitur. In parvo haustu Sanguinis sacri vita æterna potatur. Nemo dicat: Panem video, corpus audio; vinum sumo², sanguinem dicunt. Dominus nobis Corpus et Sanguinem suum in simplicibus apparatus dedit; ne fastidium aut horror scandalizaret, indulsit; sed tamen vere Corpus suum præstitit. Audi enim quid ipse dicat: « Sciens, inquit, quia murmurarent de hoc Discipuli ejus, » dixit eis: Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium » hominis ascendentem ubi erat prius (a). » Ergo antequam ascenderet³, facilius scandalizari humana potuit infirmitas; nunc autem, cum ascenderit ubi erat prius, non est quisquam qui dubitare de verbis illius possit, cui videt cœli regna patuisse.

IX. Referamus gratias debitas Deo, qui dedit nobis quotidiana Agni illius, qui peccatum mundi tollit, id est, Domini nostri Jesu Christi immolatione gaudere; qui dedit fidelibus suis habere in terris Corpus ipsius per invocationem, quod jam ipse in cœli gloria collocavit. « Offeritur ergo nunc in omni loco oblatio munda (b). » Vita de altari sumitur, si vita credatur. Ipsa virtus potest in Sanguinem suum vitæ poculum convertere, quæ defi-

(a) Joan. vi, 62, 63. — (b) Malach. i, 11.

¹ Codex *assidua* pro adverbio *assiduo*. — ² Id. minus bene *sumunt*. — ³ Vide Serm. cxxxi, n. 1.

ciente vini poculo, aquas in vinum convertit. Sumite itaque hæc, et constanter sumite Corpus pacis et vitæ. Nam quem pax obtinet, hunc suum Christus, qui est simul et pax et vita, cognoscit.

X. Ergo si quis ad hoc sacramentum peccato deficit, pace reparatur. Sacramentum est, ut dicit, pacis et vitæ. Peccatum morti obsecundat, vitæ adversatur. Sed si, ut¹ se infirmitas humana habet, in vita nostra fortassis incurrat, nulla alia re magis quam pace expugnatur. Ergo etsi sunt delicta, quia fragiles sumus, non sint mortifica, quia Christi, qui vita est, Corpus accipimus. Illud autem specialiter quod in Oratione dominica, antequam ad altare² accedamus, dicimus, toto corde oportet attendi: « Di- » mitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus de- » bita debitoribus nostris (a). » Dimittitur tibi, securus accede, sed vide si dimittis; nam, si non dimittis, audies: « Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quia rogasti » me; nonne ergo oportuit et te quoque misereri con- » servo tuo (b). » Dicit tibi etiam Apostolus: « Quoniam » qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi mandu- » cat et bibit, non iudicans Corpus (c). » Si enim corpus iudicasset, nunquam membrum otiose parasset³. Quoties ergo ad altare Domini convenimus, pax offeratur, et securi sumus quod vita sumatur, per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

(a) Matth. vi, 12. — (b) Id. xviii, 32. — (c) I Cor. xi, 29.

¹ Codex male *sicut*. — ² Codex per anagramma vitiosum *latera*. — ³ *Parasset*; videtur subaudiendum *se* ante *parasset*, ita ut sensus sit: *Si corpus iudicasset, nunquam membrum otiose se parasset*. Facilis fuit error amanuensis ob terminationem verbi præcedentis *otiose*.

SERMO XXXV.

De Pascha XV, ad Neophytos.

Hic Sermo educitur sicut præcedentes ex Cod. Cass. XII, fol. 195. Dubius quibusdam doctis videbatur ob frequentem repetitionem verbi, Dilectissimi. Sed credi potest hanc allocutionem extemporaneam a notariis fuisse exceptam, et inde istam procedere repetitionem. Cum Codex XII pro aliis sit authenticus, nollem absque gravissimis rationibus sermonem ex hoc fonte depromptum reprobare. Ponatur post præcedentem cum numero de Pascha XX.

SYNOPSIS.

I. Evolvuntur hæc verba: *Quasimodo geniti Infantes, etc. (a).*

I. QUAMVIS proficere ex verbis meis omnem Ecclesiam cupiam, Dilectissimi, ad vos tamen nunc præcipue, o Neophyti, mihi sermo est, quos quasi in novam vitam ortus novitatis ac æquitatis emisit. Tantum enim mihi erga vos plus est sollicitudinis, quantum in vobis per novam gratiam plus nitoris. Et ideo admoneo, Dilectissimi, ut sicut præsens Apostoli lectio docuit: « Quasimodo geniti infantes rationabiles et sine dolo lac concupiscite¹, » ut in eo crescatis in salutem. » Infantes utique, dilectissimi, sicut etiam Scriptura divina dicit, inter prima

(a) I Petr. ii, 2.

¹ Necessarium fuisset dicere: *Concupiscatis*.

teneræ ætatis exordia nihil aliud nisi lac concupiscunt. Et vos, Dilectissimi, « Modo geniti infantes » estis; superest ut solo innocentiae vivatis lacte. Sed quid tamen illud est, quod Apostolus ait: « Rationabiles et sine dolo lac concupiscite? » Doctrina est utique, Dilectissimi, doctrina sancta, quæ rationem habet, et dolum non habet, ut sit lactatus¹ per innocentiam, et rationalis per sapientiam. Dum ergo, Dilectissimi, duo genera lactis sunt, ut videtis, unum carnale, aliud rationale; carnale, illud quo aluntur infantes parvuli; rationale, quo aluntur infantes viri; vos utrumque estis, Dilectissimi, et infantes pariter, et viri; infantes, per novam nativitatem; viri, per ætatem atque rationem. Tenete ergo, Dilectissimi, lacteam semper infantiam per simplicitatem, virilitatem per fidem; ut quia munus sacrum, atque doctrinam, lac rationale, nunc sumitis, faciat vos esse semper et infantes innocens vita, et viros ratio perfecta.

SERMO XXXVI.

De Pascha et Jona. In diebus Paschalibus I.

Stylus paulisper durus; sed sancti Augustini in Cod. Cass. XII, fol. 157, hic Sermo nomen habet, et sententiis ejus concordat. Unde minime rejiciendus est, præsertim cum declaret Augustinus se idem argumentum in pluribus sermonibus tractasse. Ponendus est in editione Maurinensi post sermonem CCLVIII, cum numero in diebus Paschalibus XXX.

¹ Codex male lacte actus.

SYNOPSIS.

I. Jonas Deo rebellis. II. Jonas in mare demersus, et a ceto absorptus. III. Jonas in littus evomitus. IV. Jonas Christi morientis figura. V. Ejusdem figura sepulti. VI. Demum et resurgentis figura.

I. DOMINUS et Salvator noster, dilector humani generis, (qui)¹ « Semetipsum tradidit pro nobis (a), et animam » suam posuit pro ovibus suis (b). » Omnia tamen quæ pertulit a Judæis, jam prædicta fuerant multa a Patriarchis sanctis, de quibus unum in medio proferamus, ut ei historiam passionis dominicæ comparemus². Legimus Jonam prophetam missum esse a Deo in civitatem Ninive, ut ejus esset interitus prædicator. Qui Jonas sciens misericordissimum Deum, et paratum ad indulgentiam, ne prædicatio ejus inanis et vacua videretur, declinavit ad fugam. Hæc igitur civitas post mundi faciem, quæ a fluentis diluviique³ inundatione dignoscebatur esse consumpta, prima Ninive civitas a Nino, cujus est nomen sortita, constituta dignoscitur⁴: cujus cum populi delicta Salvatori nostro intolerabilia viderentur, Jonæ imperat, ut ejus perditioni (prænuntiandæ)⁵ abiret, quod ne faceret, a facie Domini fugiens, navi se fluctibusque commisit, fugiens in Tharsis a facie Domini Dei. Mira res! demutatur locus, quasi in Tharsis non erat Deus. Deus, cui soli nihil absconsum est, inflatum tempestatibus gurgitem in ejus periculum concitavit. Cum violentior fieret maris a Deo jussa

(a) Ephes. v, 2. — (b) Joan. x, 11.

¹ Qui videtur abundare. — ² Hæc comparatio reperitur inter opera S. Augustini in Sermonem ad Catechumenos, n. 6. — ³ Codex male diluvii quæ. — ⁴ Vide de Civit. Dei lib. XVI, cap. 3, n. 1. — ⁵ Vox illa prænuntiandæ abest a Codice; sed sensu requiritur.